

04.03.2022

UMEÅ TINGSRÄTT
Domare 2:5

INKOM: 2022-06-08
MÅLNR: M 2090-19
AKTBIL: 679

Uumajan käräjäoikeudelle, maa- ja
ympäristötuomioistuimelle

Asia nro M 2090-19, tuomarit 2:5; koskien ympäristökaaren mukaisia lupia Tapulin, Palotievan ja Sahavaaran kaivostoiminnan sekä liittyvän toiminnan jatkamiseen ja laajentamiseen Kaunisvaaran rikastamossa Pajalan kunnassa Norrbottenin läänissä – vastaukset/täydennykset

Kaunis Iron Aktiebolag (jäljempänä KIAB tai yhtiö), joka kesällä 2019 on hakenut lupaa edellä kuvatun kaivostoiminnan jatkamiseen ja laajentamiseen, on velvoitettu 1.2.2022 annetulla määräyksellä vastaamaan myönnetyn lykkäyksen jälkeen viimeistään 9.3.2022 seuraaviin lausuntoihin, jotka on saatu muun muassa vuonna 2010 Suomen kanssa solmitun rajajokisopimuksen ja Espoon sopimuksen mukaisten kuulemisten jälkeen. Lisäksi yhtiötä on 10.2.2022 päivätystä määräyksessä velvoitettu viimeistään samana ajankohtana vastaamaan Ruotsin Luonnonsuojeluviraston oikeusasiakirjan liitteessä 589 antamaan lausuntoon.

Tässä kirjeessä (liitteineen) käsitellään ja vastataan seuraaviin lausuntoihin: asiakirjan liitteet 342, 411, 412, 482–485, 533–555, 559–566 568–570, 475–476 ja 589.

Sen lisäksi, että KIAB vastaa mainittuihin lausuntoihin, se on velvoitettu toimittamaan ajantasaiset yhteenvedot vaatimuksista, esityksistä ehdoiksi sekä sitoumuksista. KIABin on lisäksi esitettävä perustelut vaatimalleen täytäntöönpanomääräykselle.

Kuten KIAB on todennut kirjeessään 3.12.2021 (liite 508), yhtiö on havainnut huomautuksen jälkeen yksikkövirheen Sahavaaran lopetetun ja jälkikäsitellyn sivukivivaraston tulevan kuormituksen

4411.2.

laskelmissa. Yksikkövirhe on saanut KIABin, kuten yhtiö ilmoitti kirjeessään 3.12.2021, tarkastelemaan kaikkia laskentaperusteita ja -tuloksia prosessiveden koostumuksen osalta käyttöjakson aikana sekä ainevirtojen/aineensiirron osalta jälkikäsitteilyn näkökulmasta. Työ on nyt valmistunut, ja sen tulokset on raportoitu tässä kirjeessä ja siihen liittyvissä asiakirjoissa.

Tämä täydennys/vastaus on jäsennelty seuraavasti:

Perusrakenne on sama, jota KIAB on noudattanut aiemmissa täydennyksissä ja vastauksissa, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että tässä pääkirjeessä käsitellään ensisijaisesti yleisiä ja/tai pääasiassa oikeudellisia kysymyksiä, kun taas pääosa yhtiön vastauksista asiakysymyksiin löytyy liitteestä 1 ja sen alaliitteistä. Siltä osin kuin kysymyksiä tai kommentteja ei käsitellä tässä pääjulkaisussa, yhtiö viittaa näin ollen liitteeseen 1 ja sen alaliitteisiin, ellei toisin mainita.

Tämä pääkirje on puolestaan jäsennelty seuraavasti:

Johdantona kohdassa 1.1 on kuvattu ja käsitelty KIABin päivitettyjä vaatimuksia. Vaatimukset on lisäksi koottu tämän kirjeen liitteeseen 2. Kuten kohdassa 1.1 todetaan, yhtiö on tässä kirjeessä tarkistanut lajien suojelua koskevan asetuksen mukaista poikkeuslupaa koskevaa hakemustaan. Tarkemmat syyt, joiden vuoksi yhtiö on muuttanut kantaansa luonnonvaraisten lintujen lajien suojelua koskevaan poikkeuslupaan ja vaatimuksen perusteisiin on esitetty tämän kirjeen liitteessä 3.

Kohdassa 1.2 on kommentoitu muuttuneita laskentaperusteita, jotka koskevat toiminnan aiheuttamaa esille nostettua kuormitusta jälkikäsitteilyvaiheessa ja tästä johtuvia muutoksia, joihin tarkastelu on johtanut.

Kuten yhtiön kirjeessä 3.12.2021 (liite 508) on ilmoitettu, KIAB on harkinnut uudelleen kysymystä vesipäästöjen raja-arvoista. Yhtiön harkinnan tulokset ja ehdotukset päästöjen täydentäväksi ehdoiksi on esitetty kohdassa 1.3. Liitteessä 4 on LKAB:n,

Bolidenin ja KIABin yhdessä laatima muistio uraanin arviointiperusteista kaivosten purkuvesistöissä. Kohdassa 1.4 on käsitelty lyhyesti muita ehtoja koskevia ehdotuksia, ja yhtiön sitoumuksia on kommentoitu kohdassa 1.5. Tämän kirjeen liitteessä 5 KIAB on toimittanut päivitetyn yhteenvedon yhtiön ehdottamista ehdoista ja sitoumuksista ja vastaavista.

Lopuksi yhtiö on esittänyt kohdassa 1.6 perusteet täytäntöönpanomääräystä koskevalle vaatimukselleen.

Kohdassa 2 KIAB on vastannut ja kommentoinut saamiensa lausuntojen osiin, jotka koskevat yleisempiä periaatekysymyksiä, kuten Luonnonsuojeluviraston liitteen 589 mukaista lausuntoa.

1. Vaatimukset ja vastaavat

1.1 **Vaatimukset**

Koko meneillään olevan harkinnan ajan KIAB on jatkuvasti tarkastellut toiminnan pitkän aikavälin suunnitelmiaan. Tämän tarkastelun yhteydessä investointitarpeita ja -mahdollisuuksia koskevat kysymykset ovat olleet keskeisiä asioita, mutta tarkastelussa on huomioitu myös se, miten toimintaa voidaan mukauttaa niin, että ympäristövaikutukset jäävät mahdollisimman rajallisiksi. Tämän tarkastelun perusteella KIAB on nyt päättänyt rajoittaa rikastamon toiminnan toistaiseksi yhteen linjaan, mikä tarkoittaa, että laitoksessa jalostettavan malmin tilavuuden/määrän rajaa alennetaan 10 megatonniin vuodessa, mikä puolestaan tarkoittaa, että valmiin konsentraatin/rikasteen määrä on käytännössä enintään noin 4 megatonnia vuodessa. Kun laitoksen rikastettavan raaka-aineen enimmäismäärä on 10 megatonnia, louhittavan raakamalmin vaadittu määrä voidaan myös rajoittaa 10 megatonniin vuodessa.

Lähtevän rikasteen määrä ei viime kädessä riipu ainoastaan tulevan rikastusraaka-aineen määrästä, vaan myös saadun raaka-aineen rautapitoisuudesta ja hyötysuhteesta, minkä vuoksi sitä ei pitäisi

rajoittaa muutoin kuin mitä luonnollisesti seuraa ehdotetun malmin louhinta- ja rikastusrajasta 10 megatonnia vuodessa.

Tätä taustaa vasten yhtiön ympäristökaaren 9. luvun mukaista lupahakemusta korjataan siten, *että louhittavan ja rikastettavan malmin määrä rajoitetaan 10 megatonniin vuodessa ja yhtiöllä on oikeus jakaa määrä vapaasti Tapulin, Sahavaaran ja Palotievan kolmen kaivoksen kesken.*

Ympäristökaaren luvun 9 mukaista lupahakemusta rakentaa Kaunisvaaran teollisuusalueen rikastamoon ja sen läheisyyteen tarvittavat muutos- ja lisärakennukset, jotta käyttöön voidaan ottaa toinen tuotantolinja ja siihen liittyvä vaahtoutuslaitos, korjataan siten, että se rajoitetaan *nykyisen tuotantolinjan ja siihen liittyvän vaahtoutuslaitoksen täydentämiseen tarvittaviin muutoksiin ja laajennuksiin.* Vaatimuksessa selvennetään lisäksi, että rikastamossa voi tulla tarvetta lisätä sekundäärijauhatuksen kapasiteettia.

Ympäristökaaren luvun 11 mukaisten lupien osalta KIAB on suullisessa käsittelyssä toukokuussa 2020 perunut lupahakemuksensa rakentaa Navettamaan louhokselle pengerrys, jonka harjan korkeus on +182,5 RH2000. KIAB ei ole muuttanut käsitystään asiasta, eli yhtiö ei hae lupaa kyseisen penkereen rakentamiseen louhokselle. Sen sijaan KIAB pitää kiinni ympäristökaaren luvun 9 mukaisesta lupahakemuksestaan saada varastoida vaahtotus- ja/tai rikastushiekkaa louhokseen hieman alle nykyisen vedenkorkeuden +175.2 RH2000.

Lajien suojeluasetuksen (2007:845) mukaisen poikkeusluvan osalta KIAB haluaa aluksi viitata 20.4.2021 päivättyyn kirjeeseen (liite 216). Tästä ilmenee, että KIAB hakee poikkeuslupaa lajien suojelua koskevan asetuksen pykälien 14 ja 15 nojalla suojelluille lajeille, jotka on esitetty Callunan laatiman kattavan vaikutuksia ja lajien suojelua koskevan selvityksen kohdassa 5.5 esitettyssä nk. nettoluettelossa yhtiön 9.4.2020 tekemän täydennyksen liitteessä H9 (liite 59), lukuun ottamatta luonnonvaraisia lintuja ja lettosaroja.

Saukon ja viitasammakon (ja tavallisen sammakon) osalta kyseisestä kirjeestä ilmenee, että KIABin mukaan ei ole itsestään selvää, että lisääntyneen liikenteen mahdollisesti pelätyt vaikutukset ovat niin suuria, että se vaatisi poikkeuslupavaatimusta. Koska lajien suojelua koskevan asetuksen pykälän 4 soveltamisesta on edelleen yhtiön mielestä epävarmuutta, KIAB on päättänyt toistaiseksi ulottaa poikkeuslupahakemuksen koskemaan kyseisiä lajeja.

Luonnonvaraisten lintujen osalta KIAB on voinut todeta, että oikeuskäytäntö on kehittynyt yhtiön näkemyksen mukaan epäedullisesti 20.4.2021 päivätyn kirjeen jälkeen, mikä tarkoittaa, että poikkeuslupavaatimuksia näytetään tiukennetun entisestään. Tämän kehityksen perusteella *yhtiö vaatii nyt poikkeuslupaa lajien suojelua koskevan asetuksen pykälän 14 nojalla kaikille linnuille, jotka on mainittu Callunan laatimassa vaikutuksia ja lajien suojelua koskevan selvityksen kappaleen 5.5. nk. nettoluettelossa, yhtiön 9.4.2020 antaman täydennyksen liitteessä H9, liite 59.*

Muilta osin yhtiön vaatimukset säilyvät olennaisilta osiltaan yhtiön 17.7.2019 päivätyn hakemuksen mukaisina. KIAB haluaa tässä yhteydessä viitata myös toukokuussa 2020 suullisen käsittelyn aikana tehtyihin selvennyksiin, jotka koskevat niitä haetun toiminnan osia, joiden osalta ei yhtiön mielestä ole tarpeen esittää erityisiä vaatimuksia.

Yhteenveto KIABin vaatimuksista on tämän kirjeen liitteessä 2. Tähän liitteeseen 2 A on lisätty ote yhtiön suullisen käsittelyn aikana toukokuussa 2020 esittämistä vaatimusesityksistä, jotka sisältävät edellä mainittuja selvennyksiä. Liitteessä 3 on, kuten on mainittu, selvitys syistä, joiden vuoksi yhtiö on vaatinut poikkeuslupaa luonnonvaraisten lintujen lajien suojelua koskevan asetuksen nojalla, sekä vaaditun poikkeusluvan perusteet (ks. myös yhtiön 26.2.2021 päivätty kirje, liite 156).

1.2 Tarkistetut ja täydentävät käytön aikaisia ja jälkikäsittelyn jälkeisiä vesipäästöjä koskevat tiedot

Kuten yhtiön 3.12.2021 päivätyn kirjeen johdannossa (liite 508) on kommentoitu, muun muassa HaV ja lääninhallitus ovat todenneet, että aiemmissa Sahavaaran päättyneen ja jälkikäsittelyn sivukivivaraston tulevan kuormituksen laskelmissa on yksikkövirhe, joka tarkoittaa, että varaston aiheuttamaa kuormitusta on aliarvioitu. Tätä taustaa vasten, kuten kirjeessä on mainittu, KIAB on tarkistanut kaikki päättyneen ja jälkikäsittelyn toiminnan kuormitusta koskevat laskelmat. Tähän liittyen yhtiö on myös tehnyt kattavan katsauksen kaikkiin laskentaperusteisiin ja -tuloksiin, jotka koskevat prosessiveden koostumusta toiminta-aikana sekä ainevirtoja/aineensiiroja jälkikäsittelyn näkökulmasta.

Työ on nyt saatu päätökseen, ja sen tuloksena on tehty tarkistettuja laskelmia jälkikäsittelyistä toiminnoista (avolouhos ja kaivannaisjätealueet) peräisin olevista ainevirroista/aineensiiroista, sekä prosessiveden koostumuksen tarkistettu mallinnus toiminnan käyttöaikana siten, että tulevan kuormituksen / tulevien pitoisuuksien laskelmia on uudistettu. Tarkistettu asiakirja on puolestaan muodostanut pohjan päivitetylle vesipäästöjen ympäristövaikutusten arvioinnille sekä käyttöaikana että jälkikäsittelyn jälkeen.

Selvitys hakemusasiakirjoihin tehdyistä muutoksista ja täydennyksistä on liitteen 1 kohdassa 2.1, johon tältä osin viitataan. Tässä kohdassa on myös lukuohje, jossa on kuvattu selkeästi, mitkä uudet asiakirjat ovat aiemmin toimitettujen asiakirjojen uusia versioita tai täysin uusia raportteja ja mihin asiakirjoihin ja vastaaviin ei tule muutoksia.

KIAB on harkinnut uusien versioiden laatimista pääasiassa teknisestä kuvauksesta ja YVAsta, mutta on tullut siihen tulokseen, että muun muassa tarvittavien ja toivottujen käännösten vuoksi on tarkoituksenmukaisempaa toimittaa uusi asiakirja-aineisto liitteessä 1 esitettyssä muodossa.

Prosessiveden koostumuksen ja vastaavien uusia mallinnuksia ja päivitettyjen ympäristövaikutusten arviointeja koskevan työn tulosten osalta viitataan pääasiassa liitteen 1 kohtiin 2.1 ja 2.6 ja niihin liittyviin alaliitteisiin (1.1 ja 1.2 sekä A2.E ja H20). Lyhyesti sanottuna tehty tarkastelu ja siitä johtuvat uudistetut/täydennetyt laskelmat eivät ole johtaneet muutoksiin päätelmissä, jotka koskevat haetun toiminnan ympäristövaikutuksia käytön aikana tai toiminnan päättymisen ja jälkikäsittelyn jälkeen.

1.3 Vesipäästöjen raja-arvot

KIAB on hakemuksessaan esittänyt ehdotuksia raja-arvoiksi pH-arvolle ja suspendoituneen aineksen pitoisuudelle vedessä, joka päästetään selkeytysaltaasta ja/tai prosessivesialtaasta Muonionjokeen. Hakemuksessa esitetyn ehdotuksen mukaan lähtevän veden pH:n on oltava vähintään 6 ja enintään 9 ja suspendoituneen aineksen pitoisuus (mitattuna kiinteään aineen hehkutusjäännökseenä) saa olla enintään 20 mg/l.

Viranomaiset totesivat jo kirjeenvaihdon alussa, että muita raja-arvoja tarvitaan, jotta toiminta ei aiheuta luvattomia häiriöitä Muonionjokeen. Samanlaisia kommentteja on esitetty useissa suomalaisissa lausunnoissa, kuten liitteissä nro 533–535, 537–538, 540–541, 544, 548–549, 560, 562, 565–566 ja 568. Lisäksi Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (Ely, liitteet 546 ja 569) on esittänyt, että matalan virtauksen aikana on harkittava erityisehtojen asettamista ylivuodolle jokeen esimerkiksi yhdistämällä sallittu ylivuotomäärä/-virtaus joen luonnolliseen virtaukseen.

KIAB on tarkistanut lähestymistapaansa lisäraja-arvoihin lausunnon antaneiden asianomaisten viranomaisten kommenttien perusteella 26.2.2021 päivätyn vaatimuksensa kohdassa 5.1 (s. 29) (liite 156) ja täydentänyt sitä ehdotuksella sulfaattien raja-arvosta 2 000 mg/l kuukausittaisena keskiarvona. Ehdotuksen mukaan kuukausittainen keskiarvo voidaan ylittää enintään kahtena

kalenterikuukautena, joiden aikana yhtiön ehdotuksen mukaan suurin sallittu pitoisuus olisi 5 000 mg/l. Kuten liitteen 5 yhteenvedosta käy ilmi, yhtiö on nyt tarkistanut ehtoa 6 koskevaa ehdotustaan siten, että kuukausittaista keskiarvoa 2 000 mg/l on noudatettava vähintään kahdeksana kalenterikuukautena ja että muiden neljän kuukauden osalta kuukausittainen keskiarvo on 3 000 mg/l. Tarkistuksen taustalla on edellä mainittu ja liitteen 1 kohdassa 2.6 ja siihen kuuluvissa alaliitteissä kuvattu käytönaikaisen prosessiveden koostumuksen tarkistetut ja täydennetyt mallinnukset.

Tässä täydennyksessä KIAB on myös tarkistanut näkemystään ammoniakkitypen raja-arvon tarpeesta. Yhteenvetona yhtiö on tullut päätelmään, että kun otetaan huomioon joen mallinnettujen arvojen ja nykyisen arviointiperustan välinen erittäin suuri marginaali, ammoniakkitypelle (tai ammoniumtyypelle) ei ole tarpeen asettaa raja-arvoa.

Metallien osalta KIAB ei myöskään löytänyt syytä muuttaa 26.2.2021 päivätyssä kirjeessä yhtiön hakemuksen mukaista kantaa, vaan piti kiinni siitä, että raja-arvoja ei ole tarpeen asettaa.

Huolimatta siitä, mitä mallinnukset osoittavat metallien, ammoniakkitypen ja ksantaatin pitoisuuksista purkuvesistöissä, asianomaiset viranomaiset vaativat kuitenkin, että mahdollisessa luvassa *on määritettävä* raja-arvot ainakin tietyille metalleille ja ksantaatille. Kuten edellä on todettu, useissa Suomesta saaduissa kommentteissa on todettu myös, että useammille aineille, pääasiassa metalleille, *on määritettävä* raja-arvoja.

KIABin mukaan ympäristösyistä ei ole tiettävästi tarpeen asettaa ehtoja useammille aineille kuin KIAB on aiemmin esittänyt, mutta edellä mainittua taustaa vasten KIAB on kuitenkin tarkastellut asiaa uudelleen, ja siltä varalta, että maa- ja ympäristötuomioistuin katsoo tämän tarpeelliseksi, yhtiö ei vastusta harkitsevansa tarkemmin tiettyjen metallien päästöjen rajoittamistarvetta ja -mahdollisuuksia. Tämä siitä huolimatta, että riskiä siitä, että tulevat päästöt Muonionjokeen voisivat

käytännössä johtaa merkittäviin negatiivisiin vaikutuksiin joen vesieliöille, on pidettävä merkityksettömänä. Kysymykselle lopullisista ehdoista on kuitenkin asetettava koeaika, jonka aikana yhtiön on seurattava yhtiön toiminnan seurauksena Muonionjoessa esiintyviä todellisia pitoisuuksia ja selvitettävä lisäsuojatoimenpiteiden tarvetta ja edellytyksiä (hakemukseen jo sisältyvän prosessiveden kierrätystoimenpiteiden, Sahavaaran aktiivisen vedenpuhdistuksen, vaahdotushiekan vesifaasin pH:n säätämisen ennen varastointia ja kaiken prosessiveden sedimentaatiolla tapahtuvan erotuksen lisäksi).

Ennen kuin KIAB käsittelee tarkemmin, mitkä metallit voisivat kuulua tällaisen koeaika- ja selvitysmääräyksen piiriin, yhtiö haluaa tarkistaa näkemystään asian hyväksyttävyydestä ja siitä, miten HaV:n HVMFS 2019:25 -määräyksen mukaisia arviointiperusteita ja raja-arvoja tulisi tarkastella.

Jälkimmäisen kysymyksen HaV:n määräysten mukaisten arviointikriteerien ja raja-arvojen merkityksen ja soveltamisen osalta KIAB ymmärtää, että näiden tarkoitus on ensisijaisesti olla pohjana vesiesiintymien tilaluokittelulle vesienhoitoasetuksen mukaisesti. KIAB on tietoinen myös siitä, että määräyksen mukaisia arvoja ei tule käsittää niin, että kaikissa tilanteissa liikkumavaran "hyödyntäminen" on sallittua aina arviointiperusteeseen tai raja-arvoon asti ja että vaatimus BAT:n (tai parhaan mahdollisen tekniikan sellaisena kuin se on ympäristökaaren luvun 2 pykälän 7 ensimmäisessä kappaleessa) soveltamisesta voi tarkoittaa, että päästöjen vähentämiseksi on ryhdyttävä toimenpiteisiin määräyksen mukaisista tasoista huolimatta. Ne on kuitenkin asetettava tasoille, jotka vastaavat "hyvää tilaa" nykyisessä esiintymässä, ja siksi ne voivat KIABin näkemyksen mukaan toimia lähtökohtana arvioitaessa tarvetta säännellä ehtoja yhdelle tai useammalle aineelle siinä määrin kuin arvioitujen tulevien tasojen ja määräyksen mukaisten tasojen väliset suuret marginaalit osoittavat, että päästöille ei ole syytä säännellä ehtoja. KIABin mukaan vakiintuneesta käytännöstä seuraa, että aineelle ei tarvitse tai ei pidä säännellä ehtoja pelkästään sillä perusteella, että ainetta esiintyy toiminnan

päästöissä. On oltava sekä tarve että mahdollisuus päästöjen rajoittamiseen ehtoja asettamalla tasolle, jolla ei ole merkityksellisiä kielteisiä vaikutuksia vesiympäristöön.

Yhtiön mielestä määräyksen mukaiset tasot voivat toimia myös lähtökohtana sille, *mitkä tasot* ehdoilla ja väliaikaisilla määräyksillä on asetettava, jotta voidaan estää muut kuin hyväksyttävät vaikutukset vesiesiintymiin.

Ympäristön laatustandardien merkityksen hyväksyttävyyden arvioinnin osalta ympäristökaaren luvun 5 pykälästä 4 käy ilmi, millä edellytyksin voimassa oleva normi voi muodostaa esteen luvan saamiselle. Toisaalta määräys tarkoittaa, että päästöt, joiden purkuvesistössä aiheuttamat pitoisuudet eivät ylitä tai vaaranna sovellettavia arviointikriteerejä tai raja-arvoja, eivät muodosta estettä luvan myöntämiselle standardi huomioon ottaen.

Ottaen huomioon edellä mainitut lähtökohdat sekä eri aineiden pitoisuudet ja vaikutukset, jotka ovat odotettavissa tehtyjen mallinnusten ja päivitettyjen ympäristöarviointien perusteella (näiden osien päivitettyt tiedot liitteen 1 kohdassa 2.6 ja siihen liittyvissä alaliitteissä 1.2 ja H20) KIAB esittää, että riski, että toiminnasta aiheutuvat päästöt aiheuttaisivat luvattomia (ympäristön laatustandardit ylittäviä) vaikutuksia Muonionjoen purkuvesistöön, on käytännössä mitätön. Päästöt eivät siten muodosta estettä ympäristökaaren luvun 5 pykälän 4 mukaisen luvan saamiselle. Kuten edellä on todettu, KIAB ei kuitenkaan vastusta lopullisia ehtoja, jotka koskevat tiettyjen metallien asettamista koeajalle ympäristökaaren luvun 22 pykälän 27 mukaisesti.

Sen osalta, mitä metalleja voi olla syytä harkita tarkemmin koeajan puitteissa, KIAB on arvioinut, että kyseessä voisivat olla kromi, nikkeli ja sinkki. KIAB on ottanut tässä huomioon prosessiveden koostumuksen tarkistetut ja täydennetyt käytön aikaiset mallinnukset, jotka on suoritettu (katso liitteen 1 liite A2.E) ja jotka osoittavat, minkä aineiden/metallien merkittävästi kohonneita pitoisuuksia arvioidaan esiintyvän ylivuotovedessä, sekä päivitettyt ympäristövaikutusten arvioinnit, jotka on

toteutettu (katso liitteen 1 kohta 2.6 ja siihen liittyvä alaliite 1.2) ja jotka osoittavat, kuinka kyseisten aineiden/metallien lasketut pitoisuudet liittyvät merkityksellisiin vaikutusarvoihin, mukaan lukien HVMFS 2019:25:n mukaiset arviointikriteerit ja raja-arvot.

KIAB ehdottaa siten, että kysymys mainittujen metallien lopullisista ehdoista asetetaan koeajalle ympäristökaaren luvun 22 pykälän 27 mukaisesti alla olevan selvitysmääräyksen kanssa.

U1. Kaunis Iron AB selvittää koeaikana kromin, nikkelin ja sinkin toiminnasta aiheutuvien vesipäästöjen rajoittamisen tarvetta sekä teknisiä ja taloudellisia edellytyksiä ja seurauksia. Yhtiön on selvitettävä lisäsuojatoimenpiteet, mukaan lukien puhdistusmenetelmät, joihin yhtiö on valmis ryhtymään ja se, milloin tämä voisi tapahtua, sekä tarvittaessa perustelut sille, miksi jokin teknisesti mahdollinen toimenpide on tarpeeton tai kohtuuton ympäristökaaren luvun 2 pykälän 7 mukaisesti. Selvityksen aikana yhtiö tekee yhteistyötä lääninhallituksen kanssa.

Selvitys ehdotuksineen lopullisiksi ehdoiksi on toimitettava maa- ja ympäristötuomioistuimeen viimeistään kolmen vuoden kuluttua Sahavaaran avolouhoksen vedenpoiston alkamisesta.

Koeajan väliaikaisia määräyksiä koskevan kysymyksen osalta KIAB katsoo, että laskettujen/mallinnettujen pitoisuuksien ja merkityksellisten vaikutusarvojen marginaalin (ensisijaisesti HVMFS 2019:25:n mukaiset arviointikriteerit ja raja-arvot) valossa sellaiselle ei ole ympäristön kannalta tarvetta. Tosiasia on myös se, että yhtiöllä ei käytännössä ole mahdollisuuksia ryhtyä lyhyellä aikavälillä, nykyisen koeajan aikana, toimenpiteisiin, jotka jollakin merkittävällä tavalla rajoittavat päästöjä.

Mikäli maa- ja ympäristötuomioistuin kuitenkin katsoo, että ehdotettuja aineita on säänneltävä koeajan aikana, KIAB ehdottaa väliaikaisia määräyksiä alla kuvatulla tavalla. Tasot on mietitty siten, että pitoisuudet purkuvesistössä ovat hieman alle HVMFS

2019:25:n mukaisten arviointikriteerien ja raja-arvojen. Kuten edellä on todettu, KIABille on selvää, että HaV:n määräysten mukaisia arvoja ei pidä tulkita niin, että kaikissa tilanteissa saa "hyödyntää" liikkumavaraa normiin asti, mutta uskoo, että määräysten mukaiset arvot voivat silti toimia lähtökohtana tarpeelle säännellä ehtoja yhdelle tai useammalle aineelle sekä väliaikaisten määräysten suunnittelussa.

Jäljempänä olevan ehdotuksen mukaiset tasot viittaavat selkeytys- tai prosessivesialtaasta Muonionjokeen johdetun veden kokonaisliuenneeseen pitoisuuteen.

P1.

Aine	Väliaikainen määräys
<i>Eriytyinen pilaava aine</i>	
Kromi (Cr)	15 µg/l kuukausittaisena ja vuotuisena keskiarvona. Kuukausikeskiarvo voidaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa.
Sinkki (Zn)	150 µg/l kuukausittaisena ja vuotuisena keskiarvona. Kuukausikeskiarvo voidaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa.
<i>Prioriteettiaineet</i>	
Nikkeli (Ni), prioriteettiaine	100 µg/l kuukausittaisena ja vuotuisena keskiarvona. Kuukausikeskiarvo voidaan ylittää kahtena kuukautena vuodessa.

Mitä tulee *muihin metalleihin* (pois lukien uraani, jota käsitellään jäljempänä erillisen otsikon alla), KIAB esittää, että mallinnettujen/laskettujen pitoisuuksien ja keskeisten vaikutustasojen, kuten HVMFS 2019:25:n mukaisten arviointikriteereiden ja raja-arvojen, välinen marginaali on niin merkittävä, ettei ole relevanttia määrätä raja-arvoja ja siten myöskään jatkaa selvitysten tekemistä. Kuten liitteen 1 kohdassa 2.6 esitetään, tämä koskee myös ylivuotoa matalan virtauksen jaksojen (LLQ) aikana.

Uraani

Uraanin osalta tilanne on erityinen. Kuten KIAB on aiemmissa asiakirjoissa esittänyt (ks. ensisijaisesti yhtiön 3.12.2021 päivätty kirje ja hakemuksen liite H4), yhtiö uskoo, että on perusteltuja syitä ja laillisia edellytyksiä verrata HVMFS 2019:25:n arviointiperusteissa esitettyjä arvoja 0,17 µg/l + tausta-arvo vuotuisena keskiarvona 8,6 µg/l + tausta-arvo enimmäispitoisuutena, biosaataviin pitoisuuksiin. KIABin kanta asiaan on myös linjassa muiden kaivosyhtiöiden, mukaan lukien LKAB:n ja Bolidenin, kannan kanssa.

Kemakta AB:n KIABin puolesta laatimassa uraania koskevassa raportissa (ks. hakemuksen liite H4), johon yhtiö on viitannut, puhutaan johdonmukaisesti myrkyllisistä esiintymismuodoista/tyypeistä, kun taas yhtiö on aiemmissa kirjelmässä, kuten edellä mainittu, esittänyt, että HVMFS 2019:25:n arviointiperusteen on katsottava viittaavan biosaatavan uraanin pitoisuuteen, mikä voi vaikuttaa epä johdonmukaiselta. KIAB on tästä syystä laatinut yhdessä LKAB:n ja Bolidenin kanssa muistion, jossa on kommentoitu sekä käsitteiden myrkyllinen ja biosaatava suhdetta toisiinsa että tarkistettu yhtiön perustetta suhtautumisessaan uraanin arviointiperusteiden soveltamiseen HVMFS: 2019:25:ssä. Tämän kirjeen liitteenä 4 olevassa muistiossa todetaan muun muassa, että aikaisemmissa kirjelmässä ja taustaraporteissa ei ole ristiriitaa termien myrkyllinen ja biosaatava käyttötavassa.

Peruskysymyksessä siitä, miten nykyistä HVMFS 2019:25:n mukaista arviointiperustetta voidaan ja pitäisi soveltaa, KIAB väittää aiemmin toimitetun dokumentaation ja liitteen 4 muistion valossa, että on olemassa sekä asiaperusteita että laillisia edellytyksiä vertailla nykyisen arviointiperusteen mukaisia arvoja biosaataviin/myrkyllisiin tyypeihin, joita Kemakta on analysoinut ja kuvannut liitteessä H4, eikä kokonaisliuenneseen pitoisuuteen.

KIABin tietojen mukaan HaV ei ole ainakaan aivan viime aikoihin asti millään vaatimuksella (ei tässä asiassa eikä missään

muussakaan asiassa, jossa kysymystä käsitellään) vastannut yritysten vastalauseisiin, vaan vain viitannut määräyksen sanamuotoon, mikä on yhtiön mukaan huomionarvoista. Kyseisen määräyksen arviointiperusteena on kansallinen sääntely, jota HaV hallinnoi. Ei riitä, että pelkästään viitataan viranomaisen itse päättämän määräyksen sanamuotoon vastaamatta muun muassa KIABin esittämiin väitteisiin ja perusteluihin.

Kaiken kaikkiaan tämä tarkoittaa, että muun muassa HaV:n puoltama määräyksen tulkinta ja arviointiperuste on KIABin mielestä selvästi kohtuuton. Siinä tapauksessa, että HaV pitää kiinni vuosikeskiarvon ja maksimipitoisuuden *arvoista* nykyisen arviointiperusteen mukaisesti (eli $0,17 \mu\text{g/l}$ + tausta-arvo vuotuisena keskiarvona ja $0,86 \mu\text{g/l}$ + tausta-arvo enimmäispitoisuutena), on KIABin mukaan ainoa järkevä tulkinta, että niiden on katsottava viittaavan uraanin biosaatavien / mahdollisesti myrkyllisten tyyppien pitoisuuksiin eikä kokonaisliuenneseen pitoisuuteen.

Nykyisiin olosuhteisiin siirrettynä voidaan todeta, että tässä arviointiperusteen sovelluksessa mallinnettujen tulevien pitoisuuksien ja arviointiperusteen mukaisten arvojen välinen marginaali on niin merkittävä, että useimpien muiden metallien tapaan ei ole syytä määrätä uraanille raja-arvoa. Kemaktan edellä mainitun selvityksen mukaan (hakemuksen liite H4) Muonionjoen biosaatavien/myrkyllisten uraanityyppien pitoisuus on noin $1 \cdot 10^{-4} \mu\text{g/l}$ kokonaisliuenneseen pitoisuuden ollessa $0,1 \mu\text{g/l}$. Biosaatavat / potentiaalisesti myrkylliset uraanityypit ovat siten useita kymmeniä potensseja pienempiä kuin kokonaisliuennet pitoisuudet. Jopa KIABin suunnitellun ylivuodon uraanilisän kanssa biosaatavien / potentiaalisesti myrkyllisten uraanityyppien pitoisuuden arvioidaan olevan selvästi arviointiperusteen alapuolella, eikä ylivuoto siten aiheuta todellista vesiympäristölle aiheutuvien kielteisten seurausten vaaraa.

Ksantaatit

Asian käsittelyssä on myös todettu, että myös *ksantaateille* olisi määrättävä raja-arvo(t). Kysymystä on kommentoitu tarkemmin liitteen 1 kohdassa 2.6 ja alaliitteessä 1.2, johon tässä yhteydessä viitataan. Ottaen huomioon näissä kuvatut olosuhteet, jotka tarkoittavat, että marginaalit laskettujen/mallinnettujen pitoisuuksien ja niiden tasojen välillä, joissa ksantaatilla katsotaan olevan negatiivista vaikutusta Muonionjoen vesiympäristöön, ovat niin suuret, että riskit ovat käytännössä olemattomia, minkä vuoksi KIABin mukaan ksantaattipäästöille ei ole syytä eikä tarvetta määrätä ehtoja.

1.4 Muut ehdot

Muiden ehtojen (muiden kuin nykyisten vesistö päästöjen) osalta KIAB on täydentänyt aikaisempia ehdotuksia, kuten edellä on mainittu, uudella ehdolla 14, joka koskee lajien ja luontotyyppien suojelutoimenpiteitä. Kuten tämän kirjeen liitteen 5 päivitettyjen ehtojen yhteenvedosta käy ilmi, KIAB ehdottaa, että ehtojen on liityttävä johdonmukaiseen toimenpideohjelmaan, joka sisältää lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi suunnitellut toimenpiteet sekä puhtaat "välttämistoimenpiteet" (esim. metsien säästäminen ja sivukivivaraston muokkaaminen) biotooppeja parantavina toimenpiteinä. Ehtoa esitetään täydennettäväksi valvontaviranomaiselle/lääninhallitukselle annettavalla valtuutuksella tarvittaessa määrätä lisäehtoja, joita ohjelmaa toteutettaessa voidaan tarvita. Lisäksi esitetään, että valvontaviranomaisella/lääninhallituksella olisi oikeus sallia vähäiset poikkeamat ohjelmasta.

Lisäksi KIAB on tarkistanut ehdotustaan taloudellisten vakuuksien ehdoista. Tarkistus sisältää osittaisia mukautuksia maa- ja ympäristötuomioistuimen (MÖD) 16.6.2021 asiassa M 813-20 vahvistamiin taloudellisen vakuuden ehtoihin. KIAB väittää kuitenkin, ettei ole mitään syytä kattaa hiekka-allasta moreenilla eikä Tapulin ja Sahavaaran sivukivivaraston kattamisesta syntyviin yksikkökustannuksiin, kuten ilmenee toimitetusta jälkikäsitteilysuunnitelmasta. Päivitetty noin 54 miljoonan kruunun perussumma sisältää siten laskelman syyskuusta 2019 joulukuuhun

2021 tehdyn tarkistuslaskelman Tapulin sivukivavaraston lisäalojen osalta laskettuna yksikköhinnalla 20 kruunua neliömetriltä. Tulevien laskelmien osalta ilmoitetut yksikkökustannukset vastaavat hakemuksessa ilmoitettuja.

Lisäksi KIAB ehdottaa tiettyä tarkistusta suhteessa MÖD:n päätökseen, joka koskee sääntelyä, milloin ja miten tulevien vuosien varastoalueiden laajennuksia edeltävät laskelmat on raportoitava. Ehdotuksen tarkoituksena on, että ensimmäinen laskelma, joka tehdään tulevan päätöksen lainvoiman saamisen jälkeen, koskee ajanjaksoa seuraavaan vuodenvaihteeseen asti. Tämä on pisin aika, johon ennusteen pohjana oleva toimintasuunnitelma voi ulottua. Tässä alustavassa selvityksessä esitetään, että maa- ja ympäristötuomioistuin ottaa kantaa siihen, milloin tuomioistuin arvioi vakuuden sellaisenaan. Lisäksi ehdotetaan, että tämän jälkeen yhtiön tulee toimittaa viimeistään kunkin vuoden joulukuussa täydennetty/päivitetty vakuus, joka käsittää lähinnä seuraavan vuoden lisävarastoalat (toimintasuunnitelman mukaan). KIAB ehdottaa, että nämä selvitykset ja päivitetty vakuudet toimitetaan käsiteltäväksi valvontaviranomaiselle/lääninhallitukselle, minkä pitäisi helpottaa käsittelyä ja olla kuormittamatta tarpeettomasti maa- ja ympäristötuomioistuinta. Jos valvontaviranomainen/lääninhallitus ja KIAB eivät pääse yksimielisyyteen laskelmasta, asia voidaan saattaa maa- ja ympäristöoikeuden käsiteltäväksi. Siinäkin tapauksessa, että KIAB haluaisi toimittaa uuden vakuuden muussa kuin maa- ja ympäristötuomioistuimen alun perin hyväksymässä muodossa, tämä asia pitänee muodollisista syistä alistaa tuomioistuimen tutkittavaksi.

Lisäksi muissa kohdissa on tehty muutamia toimituksellisia muokkauksia ja ehdotettujen ehtojen päivityksiä. Muulta osin nämä säilyvät hakemuksen mukaisina. Päivitetty yhteenveto yhtiön ehdottamista ehdoista nyt ehdotetulla koeajalla ja tarkistetulla taloudellisella vakuudella jne. löytyy tämän kirjeen liitteestä 5.

1.5 Sitoumukset

Yhtiö on käynyt läpi sitoumuksensa ja laatinut yhteenvedon niistä sitoumuksista, jotka yhtiön näkemyksen mukaan on syytä nostaa esiin erikseen lueteltuina. Yhteenvedo perustuu tasapainoiluun sen välillä, mikä on asianmukaisempaa säätää erityisehdoissa ja mikä on tarkoituksenmukaisempaa jättää yleisiin ehtoihin yhdessä tiettyjen nimenomaisten sitoumusten luettelon kanssa.

Liitteen 5 luettelon osalta yhtiö haluaa korostaa, että kuten edellä on mainittu, lajien ja luontotyyppien suojelutoimenpiteille esitetään erityisehtoa 14, jonka mukaan yhtiö on velvollinen toteuttamaan johdonmukaisen toimenpideohjelman, joka on tarkoitettu liitettäväksi päätökseen. Tämän ehdotetun ehdon sisältävän järjestelyn johdosta liitteessä 5 oleva sitoumusluettelo ei sisällä tällaisia toimenpiteitä.

Muilta osin viitataan liitteen 5 yhteenvedoon, joka luonnollisista syistä kuvaa kirjoittamishetken tilannetta ja voi siten muuttua tulevan pääkäsittelyn yhteydessä.

1.6 Täytäntöönpanomääräyksen perustelut

Asiassa käydyn kirjeenvaihdon aikana useat viranomaiset ovat pyytäneet perusteluja KIABin vaatimalle täytäntöönpanomääräykselle. Tästä johtuen yhtiö haluaa todeta seuraavaa:

Useimmissa teollisuusprojekteissa ajoitus on tärkeä edellytys projektin onnistumiselle, ja tämä koskee suurelta osin myös kaivosprojekteja. Investoinnit kaivoshankkeisiin vaativat pääomaa ja suunnittelun, rakentamisen ja perustamisen läpimenoajat ovat yleensä erittäin pitkät. Tulevan tuotannon tulee pystyä vastaamaan myös asiakkaiden tuleviin vaatimuksiin tuotteen ominaisuuksista ja yhtiön kyvystä toimittaa tuotteita heidän tarpeisiinsa riittävät määrät oikeaan aikaan. Kaiken kaikkiaan tämä tarkoittaa, että on olemassa "ikkunoita", joissa kaikkien palapelin palasten täytyy loksahda paikoilleen luodakseen taloudelliset ja ajalliset edellytykset menestyksekkäälle kaivoksen investointiprojektille.

Kuten todettiin, tämä koskee yleisesti teollisuushankkeita, mutta erityisesti kaivosteollisuutta alalle ominaisten pääoman tarpeen sekä kysynnän ja siten hinnan suurien vaihteluiden vuoksi. KIABin toiminnalle, kuten jäljempänä on kuvattu, tulee lisäksi tarve/mahdollisuus vakiinnuttaa nopeasti asemansa vakaana toimittajana syntyvälle uudelle fossiilivapaalle terästuotannolle.

Nykyinen lupa sallii vain malmin louhinnan ja käsittelyn Tapulin avolouhoksesta, ja rajoittaa maa- ja ympäristötuomioistuimen asiassa M 1828-18 antaman päätöksen jälkeen malmin tuotannon ja rikastuksen vuodessa 7 megatonniin. Tapulin nykyinen tuotantosuunnitelma ulottuu vuoteen 2027 ja perustuu tällä hetkellä jäljellä olevaan noin 30 megatonnin mineraalivarantoon.

Alkuperäinen (koko) haetun toiminnan tuotantosuunnitelma perustui siihen, että kaivostoimintaa harjoitettaisiin jonkin aikaa samanaikaisesti Tapulissa ja Sahavaarassa, jotta kaivosten käyttöikä ja tuotteen laatu ja sitä kautta taloudellinen tulos saataisiin optimoitua. Suunnitelma on perustunut kesällä 2018 tapahtuneesta aloituksesta lähtien siihen, että Sahavaara on tuotannossa vuoteen 2022 mennessä ja vaahdotus on paikallaan ja käyttöön otettavissa viimeistään syksyllä 2023.

Prosessin sen jälkeiset viivästykset, jotka johtuvat muun muassa pandemiasta ja Espoon sopimuksen mukaisista pitkittyneistä kuulemisista sekä tiettyjen viranomaisten käsittelyyn kuluneesta ajasta, ovat pakottaneet tarkistamaan alkuperäistä aikataulua ja tuotantosuunnitelmaa ja johtaneet siihen, että KIABin parhaillaan päivitettävänä olevaan suunnitelmaan kohdistuu merkittäviä aikapaineita. Se tarkoittaa myös sitä, että eri kaivosten välinen louhintajärjestys ei ole enää optimaalinen, mutta sen uskotaan edelleen tarjoavan edellytykset keskeytyksittä jatkuvalle toiminnalle.

Jotta voidaan välttää sellainen toiminnan keskeytyksen vaara, joka voisi vaarantaa yhtiön selviytymisen pitkällä aikavälillä ja siten myös suuren määrän suoria ja välillisiä työpaikkoja, on äärimmäisen tärkeää, että ainakin haettu vaahdotusvaihe saadaan

käyttöön viimeistään syksyllä 2023. Tämä edellyttää, että samalla on lupa varastoida vaahdotushiekkaa mieluiten haettuun hiekkaltaan varastointisolun, muussa tapauksessa väliaikaisena ratkaisuna varastointisolun rakentamista odotellessa Navettamaan louhokselle.

Perussy siihen, miksi vaahdotus on voitava ottaa käyttöön syksyllä 2023 toiminnan pysähtymisen välttämiseksi on se, että Tapulin louhinnan odotetaan tulevan kesästä 2023 alkaen osuudelle/vyöhykkeelle, jossa korkearikkisistä malmista tulee täysin hallitseva. Jos tämä malmi käsitellään ilman vaahdotusta, tuotettava rikaste aiheuttaisi tämän päivän tuotespesifikaatioilla niin suuria laadun heikennyksiä, että, kuten aiemmin on todettu, on olemassa välitön riski louhimisen muuttumisesta kannattamattomaksi. Tuotteille, jotka sisältävät epäpuhtauksia, kuten rikkiä, joudutaan aina antamaan hinnanalennuksia, jotka riippuvat suuresti suhdanteista. Epäpuhtaudet, jotka hyväksytään korkeasuhdanteen aikana ja jotka tällöin aiheuttavat vain vähäisiä hinnanalennuksia, voivat johtaa alkavassa taantumassa suuriin hinnanalennuksiin, minkä jälkeen asiakkaat eivät lopulta hyväksy niitä ollenkaan, kun parempia rautamalmituotteita on saatavilla samaan edulliseen hintaan. Korkeamman rikkipitoisuuden omaavat konsentraatit/rikasteet voivat tällöin muuttua periaatteessa myyntikelvottomiksi. Ja vaahdotusmalmin louhinnan jatkaminen varastoitavaksi merkitsee pelkkiä kustannuksia ilman kassavirtaa, mikä ei ole taloudellisesti kestävä. KIABin edellä mainittu päätös rajoittaa esillä oleva hakemus rikastamon yhteen tuotantolinjaan merkitsee myös joustavuuden rajoitusta, koska rikastamolla ei tule olemaan "ylimääräistä kapasiteettia", jolla voidaan käsitellä suurempia vaahdotusmalmivarastoja. Mikäli haettua vaahdotusta ei voida ottaa käyttöön syksyn 2023 aikana, on olemassa välitön toiminnan keskeyttämisen vaara.

Toinen seikka, joka vaikuttaa vahvasti siihen, että yhtiön on voitava käyttää ainakin osaa haetusta luvasta syksyllä 2023, on terästeollisuudessa käynnissä oleva muutos. Muutos merkitsee KIABille merkittävää mahdollisuutta, mutta myös haastetta. Maailman terästeollisuus on aloittanut matkan kohti

fossiilivapaata terästä, ja Ruotsin terästeollisuus on uuden teknologian eturintamassa sellaiset yritykset kuin Hybrit ja H2GreenSteel etunenässä. KIAB valmistaa jo nykyään rautamalmituotetta/rikastetta, jonka kysyntä on pidemmän aikaa ollut maailmanlaajuisesti vakaata, mutta sen lisäksi sillä on myös erittäin hyvät edellytykset toimittaa korkealaatuista rikastetta, jolla on korkea rautapitoisuus ja alhainen epäpuhtauspitoisuus, mikä sopii erityisen hyvin fossiilivapaan teräksen välituotteeksi.

Fossiilivapaan teräksen "täysimittaisen" kaupallisen tuotannon on suunniteltu alkavan vuonna 2024, mikä tarkoittaa, että kyseiset teräsyhtiöt varmistavat malmitoimituksensa pitkällä tähtäimellä viimeistään vuonna 2023. Ollakseen uskottava tulevaisuuden toimittaja KIABin on jo nyt voitava esittää suunnitelmat, jotka varmistavat yhtiön tulevan toimituskyvyn. Jos KIABin ei odoteta voivan noudattaa asiakkaiden aikatauluja, asiakkaat valitsevat muita toimittajia, ja kun näin on päässyt tapahtumaan, tämän tulevaisuuden segmentin tie on hyvin kivinen. Teräsprosessit ovat monimutkaisia, ja kun tuottajat ovat määrittäneet raaka-ainetoimitustensa "reseptin" ja saaneet toimivan seoksen, he ovat haluttomia vaihtamaan sitä.

Edellä mainitut olosuhteet ovat pääasiallinen syy siihen, miksi KIAB on hakenut lupaa avata Sahavaaran (ja Palotievan) läheisen esiintymän kaivostuotantoon ja ottaa nykyisessä rikastamossa käyttöön uuden prosessitekniikan (vaahdotuksen). Tavoitteena on, kuten edellä on todettu, valmistaa rautamalmituotetta/rikastetta, joka täyttää kaikki asiaankuuluvat laatuvaatimukset ja soveltuu hyvin fossiilivapaan teräksen tuotantoon. Uusi prosessitekniikka/vaahdotus optimoi Tapulissa olevan ja Sahavaarasta (ja Palotievasta) tulevan malmin laadun ja siten myös arvon. Vaahdotus tarjoaa edellytykset täyttää nykyisten ja tulevien odotettavissa olevien tuotespesifikaatioiden vaatimukset (fossiilivapaan teräksen tuotannolle), mikä on, kuten edellä on todettu, pitkällä aikavälillä kestävä toiminnan edellytys.

Uuden kaivoksen rakentaminen Sahavaaraan ja nykyisen rikastamon laajentaminen vaahdotuksella (ja siihen liittyvällä hiekka-altaalla ja vaahdotushiekan varastointisolulla) on sekä kallista

(investoinnin kokoluokka on noin 1,5 miljardia kruunua) että aikaa vievää. Koko projektin arvioidaan kestävän 15–20 kuukautta ensimmäisistä vaiheista käyttöönottoon riippuen siitä, mihin aikaan vuodesta työt voidaan aloittaa. Hankkeen aikataulua ensisijaisesti määrittävät toiminnot ovat kausiluonteisten maanrakennustöiden tarve ja tiettyjen prosessilaitteiden toimitusaika kokoonpano mukaan lukien (joidenkin prosessilaitteiden toimitusajat ovat normaalisti yhdeksän ja kahdentoista kuukauden välillä). Kausiluonteiset maanrakennustyöt sisältävät myös KIABin ehdottamat biotooppien parantamistoimenpiteet, joilla eliminoidaan tai ainakin minimoidaan suojeltuihin lajeihin ja luontotyyppeihin kohdistuvat vaikutukset, joita toiminta muuten voisi aiheuttaa. Rakentamisen jouduttaminen jossain määrin saattaa olla mahdollista, mutta tähän KIAB ei voi nykytilanteessa luottaa eikä se varsinkaan ole toivottavaa sekä kustannussyistä että alioptimoinnin riskin vuoksi. Myös puhtaasti työsuojelullisesta näkökulmasta nykyisen tyyppisten rakennustöiden nopeuttamista on vältettävä mahdollisuuksien mukaan.

Yhtiön arvion mukaan maa- ja ympäristötuomioistuin voi vielä ratkaista asian sellaisessa ajassa, että käyttöönotto voi tapahtua vuonna 2023, mutta tämä edellyttää myönteistä päätöstä vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla sekä sitä, että päätöksestä ei edellä kuvatuista syistä valiteta tai että yhtiölle annetaan täytäntöönpanomääräys. Tähän mennessä esitettyjen kommenttien ja vastalauseiden valossa näyttää ilmeiseltä, että haetun toiminnan luvasta tullaan valittamaan. Yleinen toimeenpanomääräys antaisi tässä tapauksessa yhtiölle mahdollisuuden suunnitella ja rakentaa lisäosia ilman, että töitä tarvitsisi kiirehtiä, mikä on kaikista näkökohdista tarkasteltuna ilmeinen etu ja tästä syystä se on edelleen yhtiön (ensisijainen) vaatimus. Siinä tapauksessa, että maa- ja ympäristötuomioistuin toteaa, että yleinen, koko haetun toiminnan kattava täytäntöönpanomääräys ei ole mahdollinen, tulee joka tapauksessa olla edellytykset antaa täytäntöönpanomääräys niille osille, joita vaaditaan vaahdotuksen käyttöön ottamiseen.

Mikäli päätöksestä valitetaan eikä yhtiölle myönnetä täytäntöönpanomääräystä millekään osille, KIAB ei tällä hetkellä näe mahdollisuutta pitää kiinni aikataulusta, jota tarvitaan toiminnan jatkamiseen keskeytyksettä, Tapulin geologisten muutosten hoitamiseen ja yhtiön odottamiin asiakkaiden vaatimuksiin vastaamiseen. Jos yhtiö joutuu keskeyttämään toiminnan lupapäätöstä ja/tai valitusta odotettaessa, toiminnan olemassaolo vaarantuu joka tapauksessa, vaikka keskeytys olisi suhteellisen lyhyt. Tämä johtuu siitä, että toiminnan keskeyttäminen uhkaa vaarantaa sekä suunnitellun toiminnan laajentamisen rahoituksen että yhtiön pitkän aikavälin asiakaskunnan. Keskeytys olisi tuntuva myös osaamisenäkökulmasta. NRAB:n konkurssin jälkeinen epävarmuus tulevaisuudesta asettaa edelleen haasteita KIABin henkilöstön rekrytoinneille käytännössä yhtiön kaikilla tasoilla ja kaikilla sektoreilla.

Lopuksi on syytä muistaa, että mikäli KIABille myönnetään täytäntöönpanomääräys ja se käyttää sitä, yhtiö pääsee toimimaan nykyaikaisen ympäristökaaren luvan mukaisesti selvästi aiemmin kuin valituksen käsittelyä odotettaessa.

Kaiken kaikkiaan edellä esitetty tarkoittaa, että KIABin näkemyksen mukaan on olemassa riittävät perusteet antaa yhtiölle mahdollisuus käyttää myönnettyä lupaa jatkuvaan ja laajennettuun toimintaan, vaikka tällaisesta luvasta valitettaisiinkin.

2. Vastauksia saatuihin lausuntoihin

Tässä osiossa käsitellään tuomioistuimen 1.2.2022 päivätyssä määräyksessä luetelluissa lausunnoissa esitettyjä kommentteja. KIAB toteaa, että suurin osa lausunnoista ja/tai esitetystä kommentteista on luonteeltaan sellaisia, että niihin on vastattu ja niitä on kommentoitu ainoastaan liitteessä 1 ja sen alaliitteissä. Niiltä osin, joissa lausuntoja/kommentteja ei kommentoida seuraavassa, viitataan näin ollen liitteeseen 1 ja sen alaliitteisiin.

Lisäksi KIAB toteaa, että useimmat nykyisissä lausunnoissa esiin nostetut periaatteelliset kysymykset toistuvat useissa lausunnoissa, mukaan lukien korvaukset nykyisen ja/tai tulevan toiminnan johdosta ja kritiikki siitä, miten Espoon sopimuksen mukainen kuuleminen on toteutettu Suomessa ja Suomen kanssa. Tarpeettomien toistojen ja viittausten välttämiseksi KIAB on käsitellyt seuraavassa näitä kommentteja yhteisesti omassa osiossaan / oman otsikkonsa alla.

Kunakin osion/alaotsikon alla on aluksi kursiivilla tiivistelmä tässä pääkirjelmässä käsitellyistä lausunnon/lausuntojen osista, minkä jälkeen yhtiön vastaus on esitetty tavallisella kursivoimattomalla tyylillä.

2.1 Korvausasiat (liitteet 482, 483, 484 544, 551 ja 555)

Kuten edellä on todettu, monet Suomesta saadut lausunnot vaativat taloudellista korvausta nykyisen ja/tai haetun toiminnan seurauksena.

Suunnitellun toiminnan seurauksena maksettavaa taloudellista korvausta koskevaa asiaa on käsitelty yhtiön 3.12.2021 päivätyn kirjeen kohdassa 4.5, johon tältä osin viitataan. Kuten siinä on todettu, kysymyksiä korvauksista ympäristökaaren luvun 9 mukaisen ympäristölle haitallisen toiminnan seurauksena ei huomioida tällaisen toiminnan lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä. Myöskään rajajokisopimus tai Espoon sopimus eivät sisällä sääntöjä, joiden mukaan kansainväliset vaateet tulisi käsitellä eri tavalla, mikä tarkoittaa, että mitään korvausvaatimuksia, jotka perustuvat ympäristökaaren luvun 9 mukaiseen haettuun toimintaan, ei voida oikeudellisesti tarkastella nyt kyseessä olevan asian yhteydessä, ja ne hylätään siksi. Tässä yhteydessä KIAB muistuttaa, että myös selkeytetyn prosessiveden päästöt Muonionjokeen ovat ympäristökaaren luvun 9 mukaan ympäristölle haitallista toimintaa.

Mahdollisia korvausvaatimuksia ympäristökaaren luvun 11 mukaisesta haetusta vesitoiminnasta voidaan sen sijaan tarkastella nyt esillä olevan asian puitteissa.

Esitettyjä korvausvaatimuksia tarkasteltaessa KIAB ei kuitenkaan ole kyennyt tunnistamaan vaatimusta, joka perustuisi ympäristökaaren luvun 11 mukaiseen vesitoimintaan. Ympäristökaaren luvun 11 mukaisista haetuista toimenpiteistä yhtiön mukaan vain suunnitellulle lisäävolouhokselle ja varastolle suunniteltujen alueiden vedenpoisto, kaivoksiin tihkuvien pohja- ja pintavesien poisjohtaminen sekä Muonionjoen vedenpoisto voisivat ylipäättään tarkoittaa sellaista korvattavaa vaikutusta ympäristössä, jota voitaisiin tarkastella tämän lupa-asian puitteissa. Muut ympäristökaaren luvun 11 kattamat toimenpiteet ja toiminnot – kuten prosessivesialtaan padon korottaminen, hiekka-altaan patojen/penkereiden perustaminen vaahdotushiekan säilyttämistä varten sekä selkeytysaltaan laajentaminen ja pohjaveden poisjohtaminen malmihallien alta – ei pitäisi yhtiön mukaan teoriassakaan aiheuttaa sellaisia vaikutuksia ympäristöön, jotka voisivat olla korvattavia kyseessä olevan lupa-asian puitteissa. Näissä lausunnoissa esitetyt korvausvaatimukset perustuvat sellaisiin olosuhteisiin, kuten melu, pölyäminen ja päästöt vesistöihin (pääasiassa Muonionjokeen), jotka kaikki ovat KIABin näkemyksen mukaan seurausta ympäristökaaren luvun 9 mukaisesta ympäristölle haitallisesta toiminnasta. Tämä koskee myös niitä korvausvaatimuksia, joita paliskunnat/saamelaiskylät ovat esittäneet Suomen puolella rajaa. Tältä osin KIAB viittaa myös liitteen 1 kohdassa 2.8 esitettyyn. Kuten siellä on todettu, yhtiö ei saa tukea väitteille, joiden mukaan nykyinen ja haettu toiminta olisi johtanut ja/tai johtaisi merkittäviin porotalouteen kohdistuviin häiriöihin Suomessa.

Kaiken kaikkiaan KIAB ei voi siis nähdä muuta kuin kaikkien nyt esitettyjen korvausvaatimusten liittyvän häiriöihin, jotka aiheutuvat ympäristökaaren luvun 9 mukaisesta haetusta toiminnasta, mikä tarkoittaa, että vaatimukset hylätään. Siinä tapauksessa, että asianomaiset sidosryhmät haluavat esittää vaateita, heidät ohjataan nostamaan erityiskanne ympäristökaaren

luvun 32 mukaisesti. Jos maa- ja ympäristötuomioistuin kuitenkin toteaa, että jokin/jotkin esitetyistä vaatimuksista on katsottava ympäristökaaren luvun 11 mukaisesta vesitoiminnasta johtuvaksi, KIAB vaatii väitteiden hylkäämistä sillä perusteella, ettei mainittujen odotettavissa olevien vahinkojen ja haetun vesitoiminnan välistä yhteyttä ole osoitettu tai tehty todennäköiseksi.

2.2 Puutteet Espoon sopimuksen mukaisessa kuulemisessa (liitteet 536, 539, 540–541, 559, 561, 563–566 ja 568)

Useat Suomesta annetut lausunnot arvostelevat tapaa, jolla Espoon sopimuksen mukainen kuuleminen on ensisijaisesti toteutettu, ja esittävät, että kuulemista ei voida "saattaa päätökseen" ennen kuin loput asiakirjat on käännetty suomeksi ja kuulemisaikaa on jatkettu.

Tältä osin KIAB toteaa seuraavaa:

KIAB on hakenut Ruotsin ympäristökaaren lukujen 9 ja 11 mukaisesti lupaa jatkaa ja laajentaa Tapulin, Sahavaaran ja Palotievan avolouhosten kaivostoimintaa sekä lupaa jatkaa ja laajentaa malmirikasteen tuotantoa Kaunisvaaran rikastamolla ja muualla Pajalan kunnassa. Tätä varten on laadittu Ruotsin lainsäädännön mukainen hakemus siihen kuuluvine teknisine kuvauksineen ja ympäristövaikutusten arviointineen, jotka on toimitettu maa- ja ympäristötuomioistuimeen.

Ympäristökaaren luvun 6 pykälässä 33 todetaan, että jos toiminnalla tai toimenpiteellä voidaan olettaa olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia toisessa maassa tai jos toiminta tai toimenpide voi merkittävästi vaikuttaa maahan, hallituksen määräämän viranomaisen on ilmoitettava toiselle maalle toiminnasta ja sen mahdollisista rajat ylittävistä seurauksista sekä sen päätöksen tyypistä, johon tapaus liittyy. Lisäksi säännöksessä todetaan, että jos toinen maa niin haluaa, viranomaisen on

annettava toiselle maalle mahdollisuus osallistua ympäristövaikutusten arviointia ja lopullista lupahakemusta koskevaan kuulemismenettelyyn. Ympäristövaikutusten arviointia koskevan asetuksen (2017:966; MBF) pykälän 21 mukaan Ruotsin Luonnonsuojeluvirasto on asiassa vastuullinen viranomainen Ruotsissa. Ruotsin Luonnonsuojeluvirasto, ei toiminnanharjoittaja, on näin ollen vastuussa siitä, että tiedot toimitetaan Suomelle (ja tässä tapauksessa Norjalle) ja että kuulemiset käydään yleissopimuksen mukaisesti. Velvollisuudet, jotka Ruotsin Luonnonsuojeluvirastolla on kuulemisten osalta, perustuvat MBF:n pykälän 24 momenttiin 1, jossa määräyksessä viitataan yleissopimuksen nykyisiin artikloihin ja yleissopimuksen pöytäkirjaan.

Kuulemiset, joiden on määrä tapahtua ympäristökaaren luvun 6 pykälän 33 mukaisesti, perustuvat velvollisuuksiin, jotka Ruotsilla on sekä EU-lainsäädännön perusteella että Espoon sopimuksen ja siihen liittyvien pöytäkirjojen sopimuspuolena.

Espoon sopimus sisältää useita säännöksiä, jotka kuvaavat toimenpiteitä, joihin siihen liittyneiden maiden on ryhdyttävä yleissopimuksen kattaman lupahakemuksen yhteydessä. Sitä, *miten* maiden on toimittava täyttääkseen nämä velvoitteet, ei kuitenkaan säännellä yksityiskohtaisesti, vaan se on maiden itsensä päätettävissä. KIABin Espoon sopimuksen mukaisten kuulemisten sujumisesta Suomen lainsäädännön mukaisesti saamiensa tietojen perusteella KIAB voi todeta, että maiden menettelytavat poikkeavat toisistaan, mikä saattaa selittää suomalaisten sidosryhmien esittämiä kommentteja ja kritiikkiä.

Yleissopimuksen liitteessä II on määritelty vähimmäisvaatimukset sille, mitä ympäristövaikutusten arvioinnin tulee sisältää, mukaan lukien kuvaus ehdotetusta toiminnasta ja sen tarkoituksesta sekä odotettavissa olevista ympäristövaikutuksista ja ehdotukset toimenpiteiksi toiminnan ympäristövaikutusten minimoimiseksi. KIABin mukaan sopimuksen mukaiset vaatimukset eivät ylitä sitä, mitä ympäristökaaren luvusta 6 seuraa, mikä tarkoittaa, että KIABin näkemyksen mukaan myös asiassa esitetty

ympäristövaikutusten arviointi (täydennyksineen) täyttää yleissopimuksen mukaiset vaatimukset. Lisäksi yleissopimuksen artiklan 3 mukaan altistuvaa osapuolta (eli toista maata, tässä tapauksessa Suomea ja Norjaa) on kuultava mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja viimeistään silloin, kun yhtiön oman maan suurelle yleisölle tiedotetaan suunnitellusta toiminnasta. Samassa artiklassa todetaan lisäksi, että toiminnasta, joka voi kuulua yleissopimuksen soveltamisalaan, annettavan ilmoituksen tulee sisältää tiedot haetun toiminnan oletetuista rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista ja selvitys todennäköisen päätöksen luonteesta. Ilmoituksen tarkoituksena on varmistaa riittävä ja tehokas käsittely.

Esillä olevassa asiassa hakemuksen käsittelyn yhteydessä käytiin rajaava kuuleminen, jossa Ruotsin Luonnonsuojeluvirasto lähetti ilmoituksen Suomelle ja Norjalle 20.1.2019. Suomesta saatiin 14.3.2019 vastaus, jossa oli sekä yksityishenkilöiden että viranomaisten kommentteja. Suomen ympäristöministeriö totesi lausunnossaan, että koska hankkeella voi olla Suomessa merkittäviä ympäristövaikutuksia, Suomen tulisi osallistua suunnitellun toiminnan ympäristövaikutusten arviointiprosessiin.

KIABin heinäkuussa 2019 jättämän hakemuksen jälkeen sitä täydennettiin useilla kierroksilla ennen kuin maa- ja ympäristötuomioistuin kuulutti hakemuksen toukokuussa 2021. Espoon sopimuksen mukaisten kuulemisten osalta KIAB katsoo näiden jatkuneen vasta syksyn 2021 aikana.

KIABin tehtävä ei ole arvioida sitä, voidaanko Luonnonsuojeluviraston katsoa täyttäneen yleissopimuksen mukaisen vaatimuksen ilmoittaa "viipymättä" Suomelle (ja Norjalle) harkinnan eri vaiheista, mutta vaikka tässä suhteessa olisi aihetta kritiikkiin, KIAB ei ole siihen syytä. Ja vaikka Luonnonsuojeluviraston katsottaisiin viivyttelleen sopimattoman kauan kuulemisten suorittamisessa, mahdollisen "puutteen" voidaan katsoa nyt olevan korjattu, koska kuulemiset on tehty ja asiaankuuluvat tiedot on välitetty Norjalle ja Suomelle tavalla, jossa asianosaisten / suuren yleisön on ollut mahdollista esittää

kommentteja sellaisessa ajassa, että ne voidaan ottaa täysimääräisesti huomioon asiaa päätettäessä. Tässä yhteydessä KIAB haluaa myös muistuttaa, että Suomessa kommenttien jättämisen määräajaksi kuulemisen aikana asetettiin 60 päivää, jonka voidaan sanoa olevan reilun mittainen ja täysin riittävä, jotta viranomaiset ja yksityishenkilöt voivat tutustua aineistoon, mitä myös tulleiden kommenttien määrä tukee.

Esitettyyn kritiikkiin, jonka mukaan vain rajallinen osa kaikista asian asiakirjoista on käännetty suomeksi, KIAB voi todeta, että Espoon sopimuksesta ei seuraa velvollisuutta kääntää kaikkia asian asiakirjoja vaikutusten kohteena olevan maan kielelle. KIAB huomauttaa myös, että suomeksi käännettyä aineistoa on myöhemmin täydennetty yhtiön ymmärryksen mukaan periaatteessa koko hakemuksella siihen liittyvine lisäyksineen, vaikkakin ruotsiksi. Mikään ei myöskään ole estänyt asianosaisia ottamasta yhteyttä joko Ruotsin Luonnonsuojeluvirastoon, joka on Espoon sopimuksen mukainen vastuullinen viranomainen Ruotsissa, tai maa- ja ympäristötuomioistuimeen saadakseen käyttöönsä koko asian asiakirjat, toisin sanoen aineisto ei koostu ainoastaan KIABin asiakirjoista, vaan myös lausunnoista ja muista asiakirjoista, jotka on saatu viranomaisilta, järjestöiltä ja yksityishenkilöiltä. Tässä yhteydessä KIAB haluaa myös muistuttaa, että ruotsi on toinen Suomen kahdesta virallisesta kielestä, mikä on kohtuullisen tärkeää käännöstarpeen tarkastelun kannalta.

Kaiken kaikkiaan kaikki sidosryhmät ovat kansallisuudesta ja kotipaikasta riippumatta voineet tutustua kaikkiin asian asiakirjoihin ottamalla yhteyttä tuomioistuimeen (suoraan tai Ruotsin Luonnonsuojeluviraston kautta) ja pyytämällä itselleen haluamansa asiakirjat. Tätä taustaa vasten ja koska vaatimus kaikkien asiakirjojen kääntämisestä ei johdu Espoon sopimuksesta (varsinkaan, kun kaikki asiakirjat ovat jo saatavilla toisella maan kahdesta virallisesta kielestä), ei ole perusteita joidenkin suomalaisten sidosryhmien esittämään kuulemisten hylkäämiseen ja/tai jatkamiseen Suomessa.

2.3 Kalastuksenhoitomaksu (liitteet 548 ja 549)

Nykyisissä lausunnoissa Ylimuonion ja Muonionniskan osakaskunnat vaativat KIABilta kalastuksenhoitovelvollisuutta tai kalatalousmaksua, jolla voidaan korvata ja korjata toiminnasta kalastukselle mahdollisesti aiheutuvia vahinkoja.

KIAB huomauttaa, että missään asiaan liittyvistä vaatimuksista ei ole esitetty perusteita vaatimuksille. Asiayhteydestä yhtiö kuitenkin päätelee, että vaatimukset liittyvät erityiseen tai yleiseen kalastuksenhoitomaksuun lain (1998:812) luvun 6 mukaisesti, jossa esitetään erityismääräyksiä vesitoiminnasta (jäännösvesilaki).

Tämän perusteella yhtiö voi aluksi todeta, että rajajokikomissio (GÄK) edellytti NRAB:n ehtoa 18 maksaa kalastuksenhoitomaksua 75 000 kruunua silloiselle Ruotsin Kalastusviraston Luulajan konttorille viimeistään tammikuun 2011 loppuun mennessä. Kuten KIAB on aiemmin todennut, maksu on maksettu ehdon mukaisesti ajallaan sen mukaan, mitä yhtiö on ymmärtänyt lääninhallitukselle toimitetusta NRAB:n ympäristöselvityksestä. Rajajokikomission päätöksestä ja asian perusteista käy ilmi, että maksu on maksettu silloisen Ruotsin Kalastusviraston vaatimuksen perusteella, jossa viitattiin jäännösvesilain luvun 6 pykälän 5 mukaiseen erityiskalastusmaksuun.

Nykyisen säännöksen mukainen erityiskalastusmaksu maksetaan, kun haettu *vesitoiminta* voi aiheuttaa vahinkoa kalastukselle, mikä tarkoittaa mm. sitä, että vahingot, joiden todetaan aiheutuvan ylivuotovesipäästöistä Muonionjokeen, eivät kuulu määräysten piiriin. Rajajokikomissiolle toimitettuun lupahakemukseen sisältyi siltä osin kuin se koskee kalastusmaksuasiaa, pintaveden ottaminen Muonionjoesta osan vuodesta ja pumppausaseman rakentaminen siihen liittyvine poisto- ja vedenottoputkineen. Hakemus koski myös altaiden ja muiden mahdollisesti virtauksiin ja vedenkorkeuksiin vaikuttavien laitosten rakentamista tiettyihin puroihin ja Kaunisjärveen.

Rajajokikomission perusteluista ei selviä muuta kuin, että komissio yhtyi Ruotsin kalatalouslaitoksen näkemykseen siitä, että haetun toiminnan voidaan olettaa vaikuttavan "läheisten vesistöjen kalakantoihin" vesistöjen muuttuneiden/vähentyneiden virtausten seurauksena, joten Ruotsin kalatalouslaitoksen vaatimukseen maksaa 75 000 kruunun kertakorvaus kalastuksenhoitotoimenpiteistä suostuttiin.

Haetun toiminnan osalta voidaan todeta, että sen ei katsota sisältävän merkittäviä muutoksia asianomaisten vesistöjen virtausolosuhteiden kannalta. Lisäksi voidaan todeta, että hakemus ei sisällä mitään *ympäristökaaren luvun 11 mukaisia lisävesitoimintoja*, jotka yhtiön näkemyksen mukaan voisivat vahingoittaa kyseisten vesistöjen kalanpyyntiä. Kaiken kaikkiaan edellä oleva tarkoittaa, että yhtiön mielestä mikään ei viittaa siihen, *että ympäristökaaren luvun 11 mukainen haettu vesitoiminta* voisi johtaa sellaisiin kaloihin kohdistuviin lisävahinkoihin, joita määrätty ja maksettu kalastusmaksu ei kattaisi ja on siten lopullisesti säännelty. Tätä taustaa vasten kyseiset vaatimukset hylätään.

2.4 Muut kommentit suomalaislausuntoihin

Muita suomalaisissa lausunnoissa esiin nostettuja asioita on KIABin mielestä käsitelty ja niihin on mahdollisuuksien mukaan vastattu liitteessä 1 ja siihen liittyvissä alaliitteissä.

2.5 Luonnonsuojeluvirasto (liite 589)

Lausunnossaan Ruotsin Luonnonsuojeluvirasto on ottanut esiin kysymyksen lähtevistä rikastekuljetuksista. Viitaten siihen, että maa- ja ympäristötuomioistuin on asiassa M 1828-18 13.1.2022 antamassaan päätöksessä todennut, että kuljetukset muodostavat ympäristökaaren luvun 16 pykälän 7 mukaisen seurannaistoiminnan käynnissä olevalle toiminnalle, Luonnonsuojeluvirasto toteaa, että saman tulee kohtuudella päteä myös haetun toiminnan vastaaviin tuleviin kuljetuksiin. Luonnonsuojeluviraston mukaan toteutettu rajaava kuuleminen ei koskenut kuljetuksia ja viraston mukaan

kuulemisasiakirjoja ei ilmeisesti ole lähetetty kuljetusreitien varrella oleville asianomistajille. Luonnonsuojeluviraston mukaan tämä on puute, joka tarkoittaa, että sekä kuulemista että ympäristövaikutusten arviointia on täydennettävä.

KIAB ei yhdy Luonnonsuojeluviraston näkemykseen eikä katso, että kuulemista ja/tai ympäristövaikutusten arviointia tarvitsisi täydentää.

KIABin näkemyksen perusteita on näiltä osin tarkennettu jäljempänä, mutta ennen kuin yhtiö käsittelee näitä osia tarkemmin, KIAB haluaa kommentoida lyhyesti kysymystä ympäristökaaren luvun 16 pykälän 7 mukaisesta seurannaistoiminnasta. Luonnonsuojeluviraston lausunto antaa vaikutelman, että KIAB ei olisi hyväksynyt kuljetusten asemaa ympäristökaaren luvun 16 pykälän 7 mukaisena seurannaistoimintana, mikä ei pidä paikkaansa. Päinvastoin yhtiö on useissa lausunnoissa, mukaan lukien 16.2.2021 päivätty kirje (liite 156), nimenomaisesti vahvistanut, että kuljetukset toiminnan "välittömässä läheisyydessä" ovat seurannaistoimintaa. KIAB on sen sijaan kiistänyt sen, että koko logistiikkaketju tai jopa koko tietä Kaunisvaarasta Svappavaaraan/Pitkäjärvelle pidettäisiin "lähialueena" siinä merkityksessä, jolla käytännössä viitataan seurannaistoimintoihin. Yhtiön näkemyksen mukaan "lähialue" ei ulotu kauemmas kuin tien 395 liittymään.

Kuuleminen – lähtökohdat

Ennen kuin KIAB käsittelee tarkemmin sitä, miten kuuleminen on tässä asiassa toteutettu, yhtiö haluaa pohtia kysymystä siitä, mitä vaatimuksia muodollisesti sovelletaan yksityishenkilöiden kuulemiseen (johon KIAB katsoo Luonnonsuojeluviraston lausunnon viittaavan), ja miten nämä voidaan täyttää.

KIABin mukaan lakiteksti, valmistelutyöt ja käytäntö tiivistävät yksityishenkilöiden kuulemisen seuraavasti:

- Julkisen kuulemisen järjestämiselle ei ole muodollisia vaatimuksia (mukaan lukien se osajoukko, jonka voidaan olettaa olevan "erityisesti asianosaisia").
- Kysymys sekä yksittäisten asianosaisten että suuren yleisön kuulemisen muodoista on näin ollen ratkaistava yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella.
- Näiden kuuleminen voidaan toteuttaa ilmoittelun muodossa yhdistettynä (sopivalla tavalla) kirjallisen kuulemisasiakirjan toimittamiseen.
- Näin ollen ei selvästikään ole esteitä, kuten tässä tapauksessa, suuren yleisön (mukaan lukien erityisesti asianomaisten osaryhmä) kuulemiselle julkisen tilaisuuden muodossa yhdistettynä kuulemisasiakirjan toimittamiseen yhtiön verkkosivuston kautta sekä paperimuodossa (jälkimmäinen kunnanviraston kautta).
- Tällaisen julkisen kuulemistilaisuuden koolle kutsumiselle / kutsumiselle ilmoittelun avulla ei myöskään ole estettä, kunhan se tapahtuu tiedotusvälineissä (aikakauslehdet ja ilmaisjakelulehdet jne.), joilla on riittävän laaja levikkinen yleisön keskuudessa, johon haetun toiminnan arvioidaan vaikuttavan.

Toteutettu kuuleminen

Yhtiö on suorittanut rajaamiskuulemisen, jonka puitteissa toiminnan lähtevät rikasteen/malmikonsentraatin ulkoiset kuljetukset on käsitelty, katso kuulemisasiakirja hakemuksen liitteessä C1:1, kohta 7.11 Ulkoiset kuljetukset. Tässä osiossa kuvataan Kaunisvaaran laitoksen ja Svappavaaran Pitkäjärven siirtokuormausaseman välillä tapahtuvia kuljetuksia ja niiden jälkeistä junakuljetusta Narvikin satamaan. Lisäksi Ruotsin Liikennevirasto on myöntänyt yhtiölle poikkeusluvan rautamalmituotteen (eli rikasteen/malmikonsentraatin) kuljetuksille 90 tonnin kuorma-autoilla Kaunisvaaran käynnissä olevasta toiminnasta Pitkäjärvelle. Kuulemisasiakirjan kohdassa

8.6 käsitellään myös vaihtoehtoisia kuljetusreittejä. Myös kuljetuksia osana toimintaa on selostettu kohdassa 6.9.

Kuulemisasiakirjassa olevien tietojen lisäksi kuljetuskysymystä käsiteltiin lääninhallituksen kanssa alustavassa kuulemistilaisuudessa 4.10.2018. Myös suuren yleisön kanssa 4.12.2018 pidetyssä kuulemistilaisuudessa käsiteltiin kuljetuksia ja niiden aiheuttamaa pölyämistä, mikä ilmenee pöytäkirjasta (hakemuksen liite C1:5). Kuulemisen puitteissa yhtiö piti 12.2.2019 myös Luonnonsuojeluviraston kanssa kokouksen, jossa käsiteltiin sekä kuljetuksia että kuulemisen (muiden sidosryhmien kanssa) toteutusta, ja Luonnonsuojeluvirasto esitti myös kaksi kirjallista lausuntoa. Luonnonsuojeluvirasto totesi lausunnossaan 18.3.2019, että yhtiön tulee ympäristövaikutusten arvioinnissa kuvata ainakin tiedot liikennevirroista kullakin liikenneosuudella (sekä rautatie- että tieverkostossa) ilman toiminnan aiheuttamaa lisää sekä toiminnan aiheuttaman lisän kanssa sekä tiedot kuljetuksista johtuvien eri aineiden, kuten hiilidioksidin, melun, pölyämisen jne., päästöistä ilmaan. KIAB, joka vastasi kaikkiin kuulemisen aikana saamiinsa kommentteihin hakemuksen alaliitteessä C4, totesi vastauksena Luonnonsuojeluvirastolle, että logistiikkaketju ja kuljetukset eivät sisälly itse lupahakemukseen (sillä perusteella, että kuljetukset eivät sinänsä ole luvanvaraisia), mutta ne on kuvattu teknisessä kuvauksessa kohdissa 2.8 ja 7.2 ja että rikasteen/malmikonsentraatin vaihtoehtoiset kuljetukset on kuvattu kuljetus selvityksessä, joka on teknisen kuvauksen liitteenä A1.

Edellä olevan lausunnon valossa KIAB kiistää Luonnonsuojeluviraston tässä lausunnossa esitetyn väitteen, jonka mukaan "rajaava kuuleminen (ei) koskenut kuljetuksia ja viraston mukaan kuulemisasiakirjoja ei ilmeisesti ole lähetetty kuljetusreitien varrella oleville asianomistajille". Ulkopuolisia kuljetuksia on käsitelty kuulemisasiakirjassa sekä yleisissä ja julkisissa kuulemistilaisuuksissa, joita on pidetty suuren yleisön kanssa. Asiakirja on ollut kaikkien kiinnostuneiden saatavilla sekä kunnalla että yhtiön verkkosivuilla, ja se on myös lähetetty

suoraan suurimmalle osalle Kaunisvaaran ja Sahavaaran kylien asukkaista.

Kuulemismuodot

Kuulemiskierroksen ja asianosaisen yleisön kuulemismuotojen osalta on todettava, että edellä mainittu kuulemisasiakirja on lähetetty yhdessä kuulemistilaisuuden kutsun kanssa kirjeitse kaivoksen lähialueen asukkaille. Lisäksi kuulemisesta ja kuulemistilaisuudesta on tiedotettu sanomalehdissä NSD, Kuriren ja Haparanda-bladet sekä Pajalassa Annonbladissa ja Tornedalsbladetissa. Kolme ensimmäistä tavoittaa tilaajat ja irtonumeroiden ostajat, kun taas kaksi viimeksi mainittua ilmaisjakelulehteä jaetaan maksutta kaikkiin Pajalan kunnan ja lähialueen kotitalouksiin (ja yrityksiin/toimistoihin). Kuljetusreitit osalta tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien tien varrella vähintään Junosuvannon ympäristössä asuvien asukkaiden voidaan olettaa saaneen tiedon kuulemisesta ja suunnitellusta kuulemistilaisuudesta.

Ilmoituksista (ks. hakemuksen alaliite C 1:4) käy ilmi muun muassa, että kuulemisasiakirja on ollut saatavana kunnanvirastossa paperimuodossa sekä yhtiön verkkosivuilla. Ilmoitusta ei kohdennettu millekään tietylle piirille, vaan suurelle yleisölle. Kuulemistilaisuus yleisön ja organisaatioiden kanssa pidettiin edellä mainitulla tavalla 4.12.2018 Folkets husissa Kaunisvaarassa. Pöytäkirja kommentteineen ja osallistujaluetteloineen on hakemuksen alaliitteenä C1:5. Pöytäkirjasta käy ilmi, että kokoukseen osallistui noin neljäkymmentä yksityishenkilöä ja useat kysymykset koskivat juuri rikastekuljetuksia Svappavaaraan/Pitkäjärvelle.

Kuulemisasiakirjoista, ilmoituksista ja lähialueen asukkaille lähetetyistä henkilökohtaisista kirjeistä ilmenee, että yleisöllä ja organisaatioilla oli mahdollisuus esittää kirjallisia kommentteja aikavälillä 17.9.2018–8.3.2019 (myönnettyjen lykkäysten jälkeen).

Edellä oleva selvitys osoittaa, että suurta yleisöä on kuultu ilmoitusten ja julkisten tilaisuuksien yhdistelmänä (yksi tilaisuus "pääkuulemisessa" ja yksi lisäkuulemisessa, joka toteutettiin suunnitellun hiekka-altaan muutosten vuoksi). Kaivoslaitosten lähimmät asukkaat, mukaan lukien valtaosa Kaunisvaaran ja Sahavaaran kylien asukkaista, ovat saaneet heille suoraan osoitettuja kirjeitä, joissa on tietoa kuulemisesta ja kutsu kuulemistilaisuuteen, kun taas muille on tiedotettu ja heidät kutsuttu ilmoittamalla yhteensä neljässä eri julkaisussa. Lehti-ilmoitukset (ks. hakemuksen liite C 1:4) osoittavat, että ne on suunnattu rajaamattomalle määrittämättömälle yleisölle. Tiedotusvälineet, joissa ilmoittelua on ollut, ovat samoja, joita on käytetty aikaisemmissa kuulemisissa. Kaikilla on erittäin hyvä kattavuus Pajalan kunnassa ja seudulla yleisesti ottaen. KIABin näkemyksen mukaan kyseisten tiedotusvälineiden peitto on niin hyvä, että voidaan olettaa, että kaikki asianosaiset, joihin toiminnan voidaan olettaa vaikuttavan, ovat saaneet tiedon kuulemisesta ja yhtiön suunnitellusta hakemuksesta.

Se, että lainsäädännössä tai käytännössä ei ole muodollisia vaatimuksia sille, *miten* toteutetaan julkinen kuuleminen, joka koskee erityisesti asianosaisten alaryhmää, on todettu jo edellä. Kysymystä siitä, mikä on hyväksyttävää kuulemista yksittäisten sidosryhmien ja suuren yleisön kannalta, on arvioitava yksittäistapauksen olosuhteiden perusteella ja KIABin mukaan ratkaisevana tekijänä on oltava se, kuinka suoritetun kuulemisen voidaan olettaa täyttäneen kuulemisen järjestäjän tavoitteet. Kun kuuleminen on toteutettu siten, että yksittäisille sidosryhmille ja suurelle yleisölle on annettu tilaisuus ymmärtää, mitä toimintaa suunnitellaan ja kuinka se yleisesti ottaen vaikuttaa ympäristöön ja että kaikille asianosaisille on tehty selväksi, että heillä on mahdollisuus kommentoida hanketta jo ennen hakemuksen valmistumista ja jättämistä, kuuleminen täyttää lain vaatimukset. Nyt esillä olevassa asiassa KIABin näkemyksen mukaan ei ole epäilystäkään siitä, että toteutettu kuuleminen on yleisesti hyväksyttävä, mutta myös ulkopuolisten, Narvikiin Pitkäjärven siirtokuormausaseman kautta kulkevien rikastekuljetusten osalta.

Eryteisesti Luonnonsuojeluviraston lausunnon osalta KIAB toteaa, että virasto ei kommentoi tarkemmin, ketä kiinteistönomistajia viraston mielestä olisi pitänyt käsitellä eri järjestyksessä kuulemisen aikana ja jos, niin miten. KIAB ei voi näin ollen kommentoida tarkemmin Luonnonsuojeluviraston lausuntoa niiltä osin, jotka koskevat kuulemiskierrosta ja kuulemisen perusteita, mutta toisaalta ei myöskään näe sen valossa, mitä edellä kuulemisesta on todettu, mitään tarvetta kommentoida asiaa tarkemmin.

KIABin näkemyksen mukaan yhtiön toteuttama kuuleminen on siis hyväksyttävä (myös) ulkoisten rikastekuljetuksen osalta. Yhtiön näkemyksen mukaan perusteita pyytää täydennyksiä tämän kuulemisen osalta ei siten ole.

Tähän voidaan kuitenkin lisätä myös Liikenneviraston nk. MaKS-hankkeen (Malmtransporter Kaunisvaara Svappavaara) puitteissa toteutetut kuulemiset. Hanketta on kuvattu aikaisemmissa kirjelmissä (ks. ensisijaisesti yhtiön 26.2.2021 päivätty kirje, liite 156) ja se on kuvattu yksityiskohtaisesti Liikenneviraston verkkosivuilla.

Sivuston tiedoissa kerrotaan muun muassa, että Liikennevirasto on tehnyt ympäristövaikutusten arvioinnit ja järjestänyt erityiskuulemisia eri tieosuuksille.

Verkkosivujen tiedoista voidaan lukea mm., että koko hankkeessa on kyse saavutettavuuden ja turvallisuuden parantamisesta tieverkostolla liikkuvien malmikuljetusten läsnä ollessa, mikä ilmenee suoraan myös hankkeen nimestä Malmtransporter Kaunisvaara-Svappavaara (MaKS). Näin ollen kaikille, jotka tutustuvat tai ovat tutustuneet Liikenneviraston tietoihin, on selvää, että rikasteen/malmikonsentraatin kuljetuksia tapahtuu kyseisellä tieosuudella.

Sivuston tiedoista käy myös ilmi, että eri osahankkeista/osavaiheista on järjestetty eri kuulemiskierroksia.

Kuulemisasiakirjat ovat nähtävillä verkkosivuilla samoin kuin raportit kommentteista, jotka on saatu muun muassa tieosuuden varrella asuvilta asukkailta ja muulta yleisöltä, joihin heidän omasta mielestään liikenne ja/tai suunnitellut toimenpiteet vaikuttavat.

Verkkosivuilla ei kuitenkaan kerrota, miten kuulemisista on tiedotettu yleisölle, minkä vuoksi KIAB on saanut tiedot suoraan Liikennevirastolta. Tiedoista käy ilmi, että Liikennevirasto on toteuttanut kuulemiset olennaisilta osin samalla tavalla kuin KIAB, eli asettamalla kuulemisasiakirjan viraston verkkosivuille saataville ja järjestämällä julkisen tilaisuuden (tieosuuden mukaan / osahankekohtaisesti). Tietoa kuulemisesta ja kutsu avoimeen tilaisuuteen on toimitettu ilmoittelun avulla sekä suorapostituksella *kyseisellä tieosuudella olevien kiinteistöjen omistajille*. Muulle yleisölle, jota asia koskee, on siten tiedotettu kuulemisesta ja tilaisuudesta ilmoittamalla samalla tavalla kuin KIAB on tehnyt.

Yhteenvedona voidaan todeta, että KIABin mielestä on selvää, että asukkaat koko kuljetusreitillä varrella Kaunisvaarasta Svappavaaraan/Pitkäjärvelle ovat Ruotsin Liikenneviraston järjestämän kuulemisen ja muun MaKS-hanketta koskevien tietojen kautta ymmärtäneet täysin, että rikastekuljetukset (ainakin siirtymävaiheessa) jatkuvat samalla tavalla kuin aiemmin ja jossain määrin kasvaen.

Ympäristövaikutusten arviointi

Luonnonsuojeluviraston ympäristövaikutusten arviointia koskevasta kommentista KIAB voi aluksi todeta, että virasto ei ole täsmentänyt, mitä se katsoo puuttuvan asiaan toimitetusta ympäristövaikutusten arvioinnista, hakemuksen liite H. Toimitetun teknisen kuvauksen ja edellä mainitun kuljetuspalveluun kohtien lisäksi KIAB on ympäristövaikutusten arvioinnissa kuvannut yksityiskohtaisesti ulkoisten kuljetusten ympäristövaikutukset ja toimenpiteitä näiden seurausten vähentämiseksi, katso kohdat 4.11.2. , 7.4.2 , 7.4.3 ja 13.2 hakemuksen liitteessä H.

Esimerkiksi pölylaskeumaa mitataan valituista paikoista koko Svappavaaraan kulkevan kuljetusreitin varrelta ja autot katetaan pölyämrisriskin minimoimiseksi.

Kohdassa 7.4.2.1 on kuvattu toiminnan päästöt ilmaan ja ulkopuolisten kuljetusten vaikutukset tähän. Lisäksi siitä käy ilmi, että yhtiö on solminut sopimuksen ulkopuolisten toimijoiden (kuljetusyritysten) kanssa ympäristöystävällisempien polttoaineiden käytöstä, eli uusiutuvien energialähteiden lisäämisestä polttoaineeseen. Ympäristövaikutusten arvioinnissa (kohta 8.2.3) todetaan myös, että yhtiö ryhtyy suojatoimenpiteisiin meluvaikutusten vähentämiseksi rakentamalla valleja ja/tai lankkuaitoja Sahavaaran avolouhokseen idänpuoleisen asutuksen suuntaan sekä Sahavaaran avolouhoksen ja Kaunisvaaran teollisuusalueen välisen kuljetusreitin varrelle, joka on KIABin määräysvallassa oleva alue, minkä vuoksi se voi siten ryhtyä suojatoimenpiteisiin. Muilta osin kuljetukset tapahtuvat yleisellä tieverkostolla, jolla KIABilla ei ole toimivaltaa eikä se siten voi toteuttaa suojatoimenpiteitä.

Mitä tulee yleiseen tieverkostoon liittyviin melu- ja meluntorjuntatoimenpiteisiin, nämä ovat asioita, joita ensisijaisesti Liikenneviraston on käsiteltävä tien ylläpitäjänä, ja joita on käsitelty yksityiskohtaisesti myös Liikenneviraston MaKS-hankkeessa. Toimenpiteitä on toteutettu (ja tullaan toteuttamaan) ja tilanne on KIABin käsityksen mukaan parantunut merkittävästi koko Svappavaaran/Pitkäjärven tieosuudella.

Asiaa suunniteltujen rikastekuljetusten ympäristövaikutuksista on käsitelty tarkemmin myös yhtiön 3.12.2021 päivätyn täydennyksen liitteen 1 kohdassa 2.10 (liite 508).

Yhteenvedona voidaan todeta, että KIABin näkemyksen mukaan toimitettu ympäristövaikutusten arviointi täydennyksineen sisältää riittävästi tietoa Svappavaaran/Pitkäjärven siirtokuljetusaseman kautta Narvikiin suunniteltujen kuljetusten vaikutuksista ympäristöön tulevaa arviointia varten. Asiakirjasta ilmenee, että

kuljetukset eivät muodosta estettä haetun toiminnan
hyväksymiselle.

Kaunis Iron AB
psta

Jan Eriksson